

در چهار شماره گذشته «حقوق امروز» قسمتی از موضوعات حقوقی را بزبان بسیار ساده برای استفاده کسانی که در رشته حقوق مطالعه ای ندارند درج کردیم. در این مقاله نیز سعی شده با سبکی روشن مسائل و مشکلات حقوقی که مورد نیاز روزمره مردم ما میباشد مطرح و بیان کنیم.

شکایات خود را چگونه تنظیم و بکجا مراجعه کنیم ؟

تعریف: شاکی خصوصی - مدعی خصوصی - مشتکی عنه
یا متهم و مجنی علیه بزبان ساده

در شماره قبل وعده کرده بودیم طرز دفاع در دادگاههای حقوقی را برایتان شرح دهیم ولی متوجه شدیم که در این ایام بعلت وجود شرایط نامساعد اقتصادی سروکار اغلب مردم بیشتر با دادرسی میباشد و دعاوی آنها بیشتر جزائی است (یعنی شکایاتی که از دست مجرمین برای تعقیب و مجازات و بمنظور رفع مزاحمت آنها و همچنین جبران خسارات وارده به شاکی بدادسرا میشود) بنابراین ترجیح دادیم که قبلاً شمارا روشن کنیم که چگونه این شکایتهارا بنویسید ، به کجا و بچه کسی تسلیم نمائید .
چون برای تنظیم شکایت لازم است معانی کلمات و جملاتی که در شکایات بکار میبرید بدانید، قبلاً بعضی از آنها که ضرورت دارد برایتان شرح میدهیم .

۱ - شاکی خصوصی : کسی است که به دادرسی شکایت میکند و مثلاً به دادستان میگوید یا مینویسد که فلان شخص کار خلاف قانون کرده و تقاضای تعقیب او را میکند . البته باید کسی باشد که خودش از عمل خلاف قانون طرف شکایت ، ضرر و زیان دیده باشد .
۲ - مدعی خصوصی : کسی است که بعد از آنکه پرونده شکایت برای رسیدگی و صدور حکم از دادسرا به دادگاه رفت ، دادخواست ضرر و زیان خود را بدادگاه داده باشد (در مورد دادخواست - ضرر و زیان بموقع خود توضیحات بیشتری خواهیم داد) .

۳ - مشتکی عنه یا متهم کسی است که از او شکایت شده است .

۴ - مجنی علیه کسی است که جرم بر او واقع شده است بدین توضیح که مثلاً اگر

قتلی واقع شده باشد اقوام مقتول را که شکایت میکنند شاکی خصوصی و قاتل را مشتکی عنه و مقتول را مجنی علیه می نامند .

۵- آلت جرم آن چیزی است که جرم بوسیله آن انجام شده است . مانند تفنگ در مورد قتل و امثال آن .

۶- دادخواست ضرر و زیان دادخواستی است که شاکی برای جبران خسارت و زیانی که پاوارد شده است بدادگاه جزا میدهد (یعنی دادگاهی که متهم را محاکمه میکند).

به کجا باید شکایت کرد؟

فرض بفرمایید شخصی بنام شما سندی ساخت (باصطلاح حقوقی سندی از طرف شما جعل کرد) یا مالی از شما دزدید یا دیوارخانه شما را عمداً خراب کرد یا شیشه اتومبیل شما را عمداً شکست ، در اینگونه موارد میتوانید مستقیماً بدادسرا (در شماره های قبل فرق دادسرا و دادگاه را گفتیم) یا کلانتری یا بازاندازمری محل مربوطه مراجعه و شکایت نمایید .

در صورتیکه بکلانتری یا بازاندازمری شکایت کنید ، در آنجا ماجرای شکایت را از شما می پرسند . شما جریان را شرح دهید . آنها مطالب شما را روی اوراق بازجویی بصورت سؤال و جواب می نویسند و ذیل جوابها را از شما امضاء میگیرند و اگر شاکی سواد نداشته باشد بایستی انگشت بزند . همین سؤال و جوابها شکایت شما را تشکیل میدهد . همچنین ممکن است شکایت خود را با دلائل و مدارکی که دارید کتیباً نوشته و بدفتر کلانتری تسلیم نمایید . کلانتری مربوطه طرف شما را احضار میکند و از او تحقیقاتی می نماید . پس از تکمیل پرونده چنانچه جرم از درجه جنایت و یا خیلی مهم باشد (از قبیل قتل - سرقت - عمل منافی عفت و غیره) کلانتری مشتکی عنه (طرف شما) را موقتاً بازداشت میکند و تا قبل از ۲۴ ساعت پرونده را بازاندازی بدادسرا می فرستد .

این را بدانید که کلانتری یا مأمورین انتظامی نمیتوانند بدون اجازه دادستان کسی را بیش از ۲۴ ساعت توقیف کنند و اگر لازم بدانند که متهم بیش از ۲۴ ساعت در زندان باشد بایستی فوراً بدادستان اطلاع دهند و با اصطلاح اجازه بگیرند . در این موارد دادستان از بازپرس کشیک میخواهد که قرار توقیف متهم را صادر نماید و بازپرس با در نظر گرفتن موضوع ، اگر درخواست مأمورین انتظامی را صحیح و بجای تشخیص داد ، قرار توقیف متهم را صادر میکند و بدین طریق به مأمورین انتظامی (کلانتری - ژاندارمری و غیره) اجازه میدهد که متهم را بیش از ۲۴ ساعت در زندان موقت نگاه دارند .

وظیفه مأمورین پلیس هنگام وقوع جنایت

مأمورین پلیس بمحض اینکه از وقوع جرمی اطلاع حاصل نمایند بدون اینکه کسی شکایت کند وظیفه دارند اگر جرم از درجه جنایت باشد فوراً بدادستان یا معاون او (دادیار) اطلاع دهند و تا قبل از رسیدن دادستان یا قائم مقام ایشان ، پلیس بایستی آثار و نشانه های جرم را حفظ کند باین ترتیب که هر گونه آثار و علامات از مرتکب جرم باقی مانده از قبیل اثر انگشت روی اسباب و آلات جرم یا لکه های خون روی زمین یا روی لباس و هر نشانه دیگری

که راهنمای قاضی برای شناختن مجرم وثابت کردن جرم باشد بایستی تا رسیدن مقامات قضائی حفظ شود. مثلاً اگر شخصی با ماشین کسی را زیر گرفته باشد چنانچه غالباً در خیابان مشاهده کرده‌اید مأمورین پلیس شخص مقتول را در همان محل قتل نگاه میدارند. از محلیکه اتومبیل ترمز کرده تا محلیکه متوقف شده با سنگ چین علامتگذاری نموده و مانع عبور و مرور اشخاص و سایر وسائط نقلیه از آن محل مخصوص می‌شوند. این اقدامات برای این است که وقتی مقامات قضائی با اتفاق کارشناس در محل حاضر شدند از طول خط ترمز ماشین و همچنین جای تصادف تشخیص دهند که ماشین سرعت مجاز داشته است یا خیر؟ و آیا محلیکه عبور میکرده از نقاط ممنوعه بوده است یا نه؟ و بالاخره تقصیر باراننده بوده است یا عابر؟ و امثال آن که حقیقت قضیه را روشن میسازد.

جرم مشهود:

جرم مشهود جرمی است که وقوع آن بچشم دیده شده است یا روشنی و وضوح آن بحدی باشد که بمنزله دیدن است مثلاً به پلیس خبر میرسد که در فلان محل قتل واقع شده، پلیس سر میرسد و مثلاً شخصی را با حالتی ناراحت و عصبانی با دستهای خون آلود مشاهده میکند. در این جا با اینکه پلیس ناظر وقوع قتل نبوده است ولی با آثار و علائم موجود مثل این است که شاهد و ناظر وقوع قتل بوده است.

قانون ایران در پنج مورد زیر جرم را مشهود دانسته است:

- ۱- وقتی که جرم جلوجشم مأمورین کشف جرائم (از قبیل مأمورین انتظامی و مأمورین دادسرا) اتفاق افتاده است یا اینکه بفاصله کوتاهی پس از وقوع جرم مأمورین مزبور حاضر شده و با آثار جرم را پس از وقوع ملاحظه نمایند مانند مثال بالا.
- ۲- در صورتی که جرم جلوی چشم دسته و جماعتی از مردم واقع شد و یا خود مجنی علیه (یعنی کسیکه جرم بر او واقع شده) بلافاصله پس از وقوع جرم شخص معینی را مرتکب جرم معرفی نماید مثلاً عده‌ای از مردم ناظر بوده‌اند که آقای (x) آقای (y) را بقتل رسانیده یا آقای (y) (مقتول) در موقع فوت آقای (x) را بعنوان قاتل معرفی نموده است و امثال آن.
- ۳- اگر بلافاصله بعد از وقوع جرم اسباب و وسائلیکه مجرم بوسیله آنها جرم را مرتکب شده در دست متهم به بینند مثلاً اگر فرض کنیم در ساعت ۱۰ صبح هوشنگ نامی با کارد بقتل رسیده و در ساعت ۱۰ و یکدقیقه پرویز نامی را دیده‌اند که بایک کارد خون آلود از منزل هوشنگ بیرون می‌آید و امثال آن.
- ۴- وقتی که متهم فوراً بعد از ارتکاب جرم خیال فرار داشته یا در حال فرار او را دستگیر کنند.

۵- وقتی که مرتکب جرم ولگرد باشد. در این مورد چون ولگردان جا و مکان معینی ندارند برای اینکه نتوانند از چنگال عدالت فرار کنند قانونگذار جرمی را که از ولگردان سر میزند مشهود قلمداد نموده است.

حال که با پاره‌ای اصطلاحات قضائی آشنا شدیم و دانستیم چه موقع باید بدادسرا مراجعه کنیم بد نیست بطرز نوشتن شکایت آشنا شوید مثلاً اگر شخصی عمداً و بدون حق دیوار منزل

شما را خراب کرده باشد می‌توانید شکایت را بصورت زیر روی کاغذ معمولی بنویسید و به کلانتری یا دادسرا بدهید:

مشکلی عنه

شاکی

در این قسمت نام و نشانی کامل کسیکه از او شکایت دارید بنویسید.

در این قسمت نام و نشانی کامل خودتان یا کسیکه شکایت دارد بنویسید.

♦♦♦♦♦ دادسرای شهرستان

♦♦♦♦♦ کلانتری

♦♦♦♦♦ ژاندارمری

شرح شکایت :

در ساعت ..... روز ..... ماه ..... سال ..... آقای ..... دیوار منزل
ملکی اینجانب پیلانک شماره ..... واقع در بخش ..... را بدون اطلاع و اجازه
اینجانب عمداً خراب کرده است.
دلایل شکایت عبارتند از:

۱- تحقیق و معاینه محل.

۲- رونوشت مصدق سند مالکیت.

۳- شهادت آقایان ..... و ..... و ..... و .....

بنابراین تقاضای تعقیب و مجازات متهم را دارم.

شاکی: .....

چنانچه مدارک کتبی داشته باشید بهتر است رونوشت مصدق آنرا تهیه و ضمیمه شکایت
نمائید. اگر به دادسرا شکایت می‌کنید پس از تهیه شکایت ۱۰ ریال تمبر از دفتر دادسرا یا صندوق
دادگستری خریداری و به شکایت‌نامه الصاق کنید و شکایت‌نامه را تسلیم دفتر دادسرا
بخاطر دارید که دفتر دادسرا غیر از دفتر دادگاه است ولی در بخش‌ها که دادسرای مستقل
ندارند کلیه شکایات بدو دفتر دادگاه تسلیم می‌شود. در هر حال دفتر دادسرا یا دادگاه (در جائیکه
دادسرای مستقل ندارد) شکایت شما را وارد دفتر نموده نمره‌ای بشما می‌دهد پس از دوسه روز
با در دست داشتن همان نمره می‌توانید از دفتر تحقیق کنید که پرونده شما بکدام بازپرسی
رجوع شده و کلاس پرونده یعنی نمره آن چیست (این را بدانید که هر پرونده که بدان گناه یا
بازپرسی رجوع می‌شود نمره مخصوصی دارد که آنرا کلاس پرونده می‌گویند).
با در دست داشتن کلاس پرونده و بازپرسی مربوطه مراجعه کنید. آقای بازپرس از شما
توضیحاتی در زمینه شکایت می‌خواهد. شما جواب می‌دهید و ذیل جواب را امضاء می‌کنید.
اگر آقای بازپرس شکایت شما را تقریباً صحیح بداند در اینصورت طرف شما را احضار می‌کند
و از او تحقیق و بازجویی مینماید و با اصطلاح قضائی او را تحت تعقیب قرار می‌دهد و اگر شکایت
شما بی‌مورد تلقی کند قرار منع تعقیب متهم را صادر می‌نماید.
(درباره شکایت از قرار منع تعقیب در شماره‌های بعد سخن خواهیم گفت).